

Stambena arhitektura naselja vinčansko-pločničke faze u valjevskom kraju

---

Rad predstavlja komparativnu studiju stambene arhitekture u okviru mlađe faze vinčanske neolitske kulture. Analizirajući arhitektonske elemente dokumentovane tokom iskopavanja naselja u severozapadnoj Srbiji (Petnica, Balinović, Čučuge), autori ih dovode u vezu sa tradicijom graditeljstva formirane u okviru dugog života vinčanske kulture. Poredeći različite elemente značajne za razumevanje kasnoneolitske arhitekture (izbor mesta za građenje kuće, njen položaj i veličina, orijentacija, unutrašnja struktura i organizacija prostora), pokušano je da se determinišu one pravilnosti u gradnji koje ne zavise direktno od prirodnih uslova okruženja pojedinih naselja. Tako, uočene su velike sličnosti u građevinskim tehnikama, izboru materijala i praktičnim rešenjima statike objekata i to kod naselja na sasvim različitom prirodnom terenu: Petnica, Gomolava, Opovo, Valač, Jakovo, Banjica itd. Upravo ovi rezultati svedoče o jakoj arhitektonskoj tradiciji vrlo koherentne populacije kakvu su činili nosioci vinčanske kulture.

Uvod

Sve što je činilo životni sadržaj neolitskih ljudi može pomoći u razumevanju njihovog odnosa prema životu i zajednici. To se odražavalo ne samo na osmišljavanje što efikasnije borbe za opstanak, nego i svega onog što im je taj opstanak olakšavalo: privrednih delatnosti, organizacije naselja, kao i najužeg prostora u kome su provodili deo dana, a to je kuća. Poslednjih decenija, na znatnom broju vinčanskih nalazišta otkrivena su naselja koja pripadaju mlađoj fazi vinčanske kulture, tzv. Vinča-Pločnik (prema hronološkom sistemu M. Garašanina). Međutim, do pre desetak godina radoznalost arheologa je zaobilazila valjevski kraj. Tako, u monografskom izdanju M. Garašanina „Praistorija na tlu Srbije (1979), teritorija severozapadne Srbije (a naročito valjevskog kraja) beleži ukupno 2 lokaliteta iz ovog perioda, bez ikakvih detaljnijih podataka.

U međuvremenu, arheološka karta je upotpunjena podacima o preko 20 vinčansko-pločničkih naselja, od kojih su 3 sistematski istraživana. Dobijeni rezultati su veoma značajni za razumevanje porekla i dinamike razvoja kasnoneolitskih zajednica koje žive na granici Panonije i Balkana.

Jovanka Stevanović (1978), Zemun, Prvomajska 56/157, učenica 3. razreda XI beogradske gimnazije

Bojana Mihaljević (1978), Beograd, Kneza Danila 41, učenica 3. razreda V beogradske gimnazije

Tema ovog rada su arhitektonski koncept i praktična znanja seoskih zajednica u razvijenoj fazi vinčanske kulture, na teritoriji severozapadne Srbije. To je teritorija valjevske Kolubare, Posavotamnave i Mačve, čija je osnovna prirodna karakteristika sliv triju velikih reka: Drine, Kolubare i Save. Treba naglasiti da se na osnovu prikupljene građe sa tri lokaliteta u SZ Srbiji ne može govoriti o arhitekturi i njenom menjanju, ne koristeći se analoškim zaključivanjem na bazi poznatog. Iz tog razloga rad je usmeren ka otvaranju pitanja povezanih sa arhitekturom, nego na njihovo generalno rešavanje. Njime su obuhvaćene arhitektonske promene u tehnici gradnje, dimenzijama objekata i organizaciji naselja. Dimenzije kuća mogu biti rezultat organizacije zajednice, pristupačnosti resursa i demografskim porastom. Uzročno-posledična veza postoji između organizacije naselja i više faktora, od prirodnog okruženja do ekonomije i tradicije.

Uporedna analiza obuhvatila je i lokalitete u Podunavlju, Šumadiji i Pomoravlju (Vinča, Banjica, Divostin, Crnokalačka Bara), Vojvodini (Gomolava, Jakovo, Obrež), Kosmetu (Fafos, Predionica, Valač) i SZ Srbiji (Petnica, Čučuge, Balinović). Poređenjem arhitektonskih elemenata, celih objekata i struktura, utvrđeno je u kojoj se meri stambena arhitektura valjevskog kraja uklapa u već poznate pravilnosti i odlike vinčansko-pločničke arhitekture.

Materijal i metode

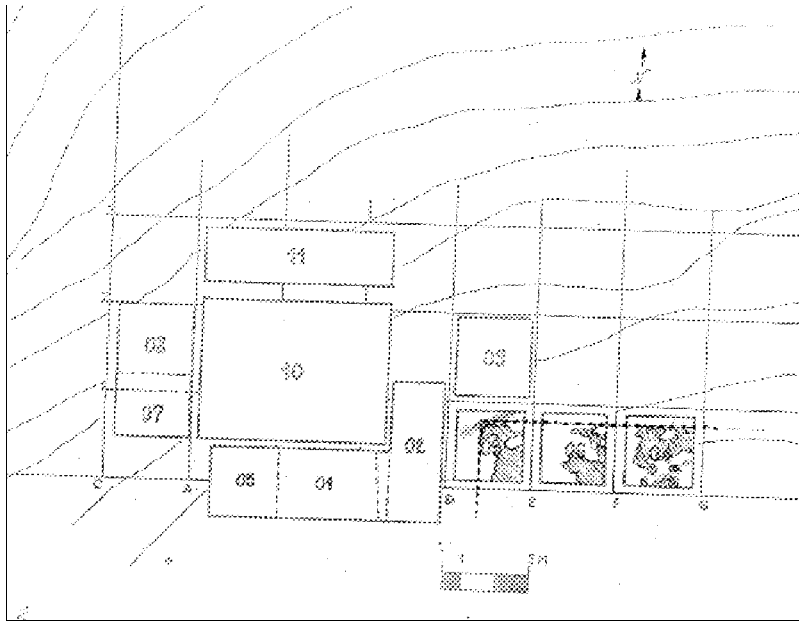
O svakom pomenutom istraženom nalazištu publikovani su izveštaji sa iskopavanja. Raspoloživi podaci o arhitekturi uglavnom se odnose na forme kuća, retko na odlike materijala od kojih su kuće građene, tehniku izgradnje, a vrlo retko na vek trajanja ili način i razloge njihovog uništenja i napuštanja. Ipak, takvi izveštaji uspostavljaju hronološku paralelu sa istovremenim naseljima, što nam je poslužilo kao osnova za sintezu rasute građe koja se odnosi na problem stambane arhitekture.

Pored pomenutih izveštaja sa iskopavanja koji su se pokazali nedovoljnim za analizu, korišćena je originalna (nepublikovana) dokumentacija IS Petnica. Ona obuhvata dnevnik iskopavanja, foto-dnevnik, terenske skice, planove i uglavnom se odnosi na lokalitete SZ Srbije (Petnica, Čučuge, Balinović).

Rezultati i diskusija

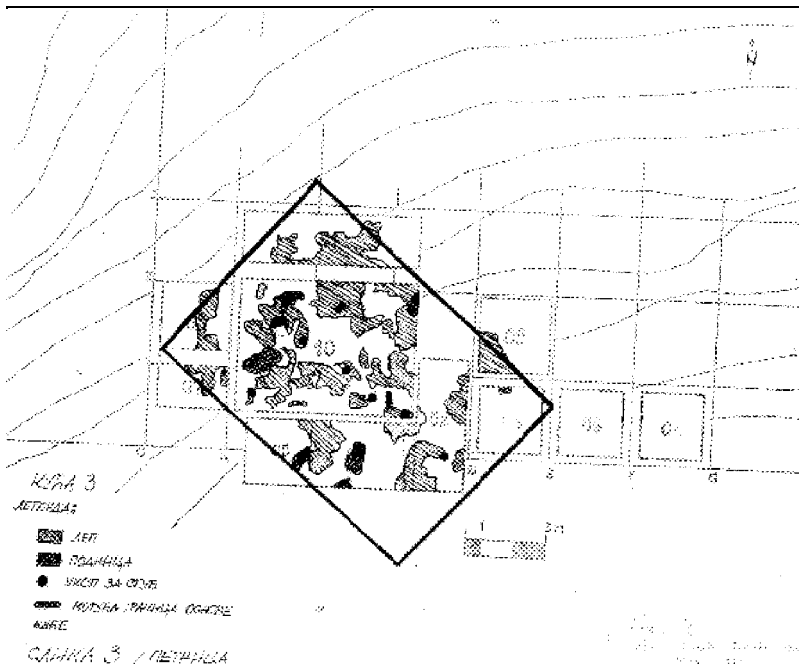
Petnica – naselje ispred Male pećine

Kuća 2 (sl. 1) – nije cela otkrivena. Orijentacija je približno ista kao i kod kuće 2 na Jakovo-Kormadinu – istok-zapad. Opređeljena u fazu Vinča-Pločnik IIa.

Slika 1.
Osnova Kuće 2 u
Petnici
(Vinča-Pločnik IIa).

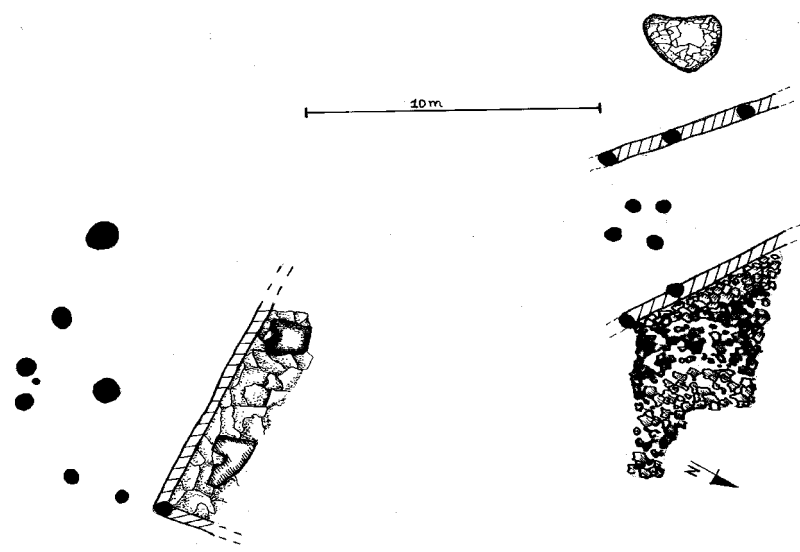
Figure 1.
Horizontal plan of
House 2 at Petnica
(Vinča-Pločnik 2a
phase).

Slika 2.
Osnova Kuće 3 u
Petnici
(Vinča-Pločnik IIb).

Figure 2.
Horizontal plan of
House 3 at Petnica
(Vinča-Pločnik 2b
phase).

Kuća 3 (sl. 2) pripada fazi Vinča-Pločnik IIb, kao i preostale kuće koje će biti navedene. Orijentisana isto kao i kuća na lokalitetu Čučuge – SZ-JI. Okvirne dimenzije su 20×11 metara, kao i kuća 4 na Banjici. Kuća ima približno pravougaonu osnovu i moćne spoljašnje zidove izgrađene u tehnici pletera, što je slično konstrukciji zidova na Divostinu,

Slika 3.
Delovi osnova kuća
K/90 (levo) i K/94
(desno) u Čučugama
(Vinča-Pločnik IIb).

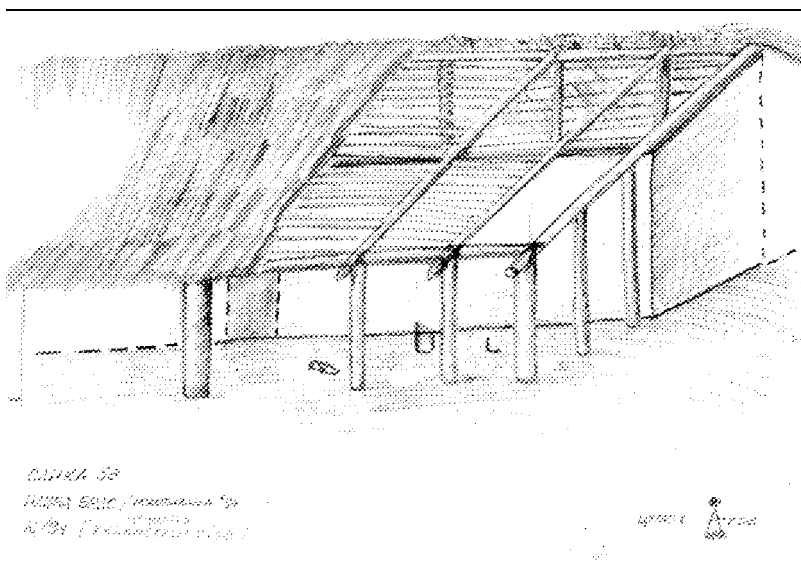
Figure 3.
Horizontal plans of
excavated parts of
houses K/90 (left)
and K/94 (right) at
Čučuge
(Vinča-Pločnik 2b
phase).

Crnokalačkoj Bari i Balinoviću. Konstatovana je ista podnica (zemljani naboj) kao i na Čučugama (K/94), Banjici i Opovu. Po sredini podužne strane nalaze se ukopi za 4 centralna stuba (kojih je, s obzirom na dužinu kuće verovatno bilo i do 7). Zabat kuće je bio ukrašen plastično izvedenim aplikacijama u vidu spirale (fragменти se čuvaju u arheološkoj zbirci ISP). Prostor oko kuće je popločan rečnim oblucima, slično pločniku od keramičkih fragmenata na Čučugama (sl. 3).

Čučuge-Ilića brdo

K/90 (sl. 3, levo) – pravougaone je osnove, orijentisana u pravcu SZ-JI, kao i kuća 3 na petničkom lokalitetu. Imala je trem na podužnoj strani koji je držao dva reda stubova koji su ukopani u zajednički rov. Zanimljiv je nalaz *in situ* dela unutrašnjeg nameštaja – stočića izrađenog od masivnog lepa, dimenzija od oko 1 × 0.5 metara, visokog oko 0.6 m. Analogije za ovaj nalaz mogu se naći na Banjici (Kuća 2). On ukazuje na unutrašnju raščlanjenost kuće i postojanje odvojene prostorije za konzumaciju hrane (Starović, usmena informacija) – mada pregradni zidovi nisu konstatovani, jer nije otkrivena cela osnova kuće (vidi rekonstrukciju, sl. 4).

K/94 (sl. 3, desno) – osnova kuće nije cela otkrivena, pa se ne zna precizno dužina, dok širina iznosi oko 4 m. Konstatovana je u fragmentima podnica kakva se sreće i u Petnici, Opovu i Banjici. Iako građena istovremeno sa K/90, ova kuća se od nje razlikuje u tehnici gradnje, jer je imala zasebne ukope za stubove. Oko kuće se pružala „ulica“, popločana slično kao i Kuća 3 u Petnici, s tim što su u Čučugama upotrebljeni fragmenti izlomljenog posuđa. Udaljenost ove kuće od K/90 je oko 10 m. Na oko

Slika 4.
Rekonstrukcija kuće
K/90 sa lokaliteta
Ilića Brdo u
Čučugama (crtež: R.
Arsić).

Figure 4.
Ideal reconstruction
of the house K/90
from Čučuge
(drawing: R. Arsić).

tri metra zapadno nalazila se masivna hlebna peć, koja je u više navrata popravljana.

Balinović-Anatema

Jedinom otvorenom sondom, dimenzija 3×5 metara konstatovani su ostaci kuće čija je ustanovljena orijentacija SI-JZ, koja je karakteristična za većinu obrađenih lokaliteta. Što se tiče dimenzija, moguće je utvrditi samo širinu kuće, koja je iznosila oko 4 m. Zid je debeo, rađen tehnikom pletera, oblepljen blatom, u sloju od oko 20 cm, što se može uporediti sa zidovima kuća na Petnici, Divostinu i Crnokalačkoj Bari. Pod je od izgrađen od zemljanog naboja, sa supstrukcijom od oblutaka i drvene potpatosnice. Sličan, isto tako složen pod imala je i Kuća 4 na Gomolavi, koja pripada fazi VP IIa.

Arhitektonske strukture

Zidovi su građeni na dva načina. Stubovi su postavljeni na znatnom, približno istom rastojanju, a između njih je uplitano sirovo pruće. Moguća je i tehnika gustog ukopavanja kolja koje je kao i prethodna konstrukcija bila oblepljena debljim ili tanjim slojem gline koja je često bivala mešana sa plevom ili slamom, koje su imale vezivnu funkciju i sprečavale pucanje zidova.

Na svim lokalitetima koji su obuhvaćeni analizom u obe podfaze Vinča-Pločnika javlja se isti osnovni građevinski materijal – drvo i glina, sa ili bez pleve. Preplet kao tehnika gradnje se javlja na Crnokalačkoj Bari i Divostinu (Pomoravlje), Petnici i Balinoviću (Zapadna Srbija). Tehnika

gustog ređanja kolja primećena je na Banjici i Opovu (Vojvodina). Svi primerima navedeni lokaliteti pripadaju mlađoj fazi Vinča-Pločnik (IIa i IIb), samo se na Banjici pomenuta tehnika susreće i u starijoj kulturnoj fazi (VP I). U tehnici pletera redovno su izrađivani pregradni zidovi u slučaju da je kuća imala veći broj prostorija. Debljina zidova varira od 15 (na Kormadinu), do 80 centimetara (na Banjici), što može biti uslovljeno težinom konstrukcije (što je u direktnoj vezi sa dimenzijama kuće), ili položajem objekta u okviru naselja, što može biti arhitektonsko rešenje za termoizolaciju ako se kuća nalazi na periferiji naselja, pa je direktno izložena vetru.

Mogući tehnički napredak se može zapaziti u načinima ukopavanja stubova, s obzirom da je za mlađu fazu gradnje, kako navodi Brukner (1980), npr. u Gomolavi karakteristično kopanje jednog, zajedničkog temeljnog rova, što je znatno olakšavalo posao i samoučvršćivanje zidova. Zaista, kod K3/73 na Gomolavi se uočavaju zasebni ukopi stubova, a na mlađoj kući 1/77 zajednički temeljni rov. Međutim, ovaj način ukopavanja moguć je samo kod izrade zidova tipa pletera, jer ukopavanje jednog po jednog koca koji treba da se dodiruju (Banjica, Opovo) ne bi u tom slučaju imao smisla. Da tehnika ukopavanja stubova ne mora biti karakteristična za određenu hronološku fazu, svedoči situacija na lokalitetu Ilića Brdo, gde se kod dve istovremene kuće javljaju obe tehnike gradnje.

Pored stubova ugrađenih u spoljašnje zidove, mogli su se na pojedinim lokalitetima uočiti i ukopi po sredini podužne strane kuće koji su pripadali centralnim stubovima („jarboli”) koji su nosili krovnu konstrukciju. Ovakvo rešenje primenjivano je kod širih objekata, gde spoljni zidovi nisu statički mogli da nose kompletan krov (Selevac, Banjica, Petnica).

Još jedan od bitnih elemenata koji može doprineti proučavanju razvoja u arhitekturi jeste složenost izrade poda. Materijali koji su bili upotrebljavani pri izgradnji supstrukcije su različiti, kao i debljine poda. Na Gomolavi, u Jakovu i Obrežu postoji supstrukcija načinjena od drvenih oblica. Jednostavnija varijanta sreće se na Banjici, Opovu i Petnici, gde ne postoji drvena supstrukcija, već samo sloj nabijene, spaljene zemlje. Supstrukcija se javlja i u vidu šljunka (Selevac). Izuzetna situacija je na Valaču, gde su kuće građene direktno na čvrstoj steni (Tasić 1960). Osim navedenih, javljaju se i kompozitni podovi koji sadrže naboj pored oblica i šljunka (ili oblutaka), što je slučaj na Gomolavi (K4) i Balinoviću. Svaka supstrukcija je pre uslovljena neposrednim prirodnim okruženjem i izborom mesta za naselje (obilje lesa – naboj, drvo – potpatosnice, blizina reke – obluci), nego napretkom u arhitektonskim rešenjima. Svakako, debljina poda i njegova supstrukcija direktno utiču na kvalitet izolacije, kao i na trajnost i stabilnost objekta. Međutim, postojanje jednostavnog naboja na nekoliko finalnovinčanskih nalazišta (Opovo, Banjica, Petnica, Čučuge) ne idu u prilog toj postavci.

Verovatno zbog kratkotrajnosti materijala korišćenog za izradu, ostaci krovnog pokrivača veoma se retko mogu utvrditi iskopavanjima. Pretpostavlja se da su je pravljen od slame, busena trave, granja i pruća, pa i životinjskih koža. Krovovi su uglavnom bili dvoslivni, a retko i „četiri vode (Divostin). Zanimljiva situacija uočena pri pokušaju rekonstrukcije kuće K/94 na Čučugama, gde u jednom njenom delu, koji može biti centralni, postoje četiri osnove stubova na razmaku od jednog metra (sl. 3). Moguće rešenje je da su dva stuba držala poprečnu, a dva stuba podužnu gredu konstrukcije krova, što je neuobičajen slučaj.

Kao deo kućnog inventara često su prisutne peći, ognjišta, bukranioni, mangale, ukopani pitosi... Peći su, ukoliko su postojale u objektu i van njega, gotovo uvek, bar fragmentarno očuvane – upravo zbog svoje čvrstine (Vinča, Divostin, Banjica, Čučuge). Specifičan je nalaz hlebne peći u Balinoviću, čije se ložište nalazilo van, a sama peć u kući gde je vršena termička priprema hrane. Ognjišta su prisutna u neolitskim kućama i u mlađoj i u starijoj fazi, a dešava se da jedna kuća ima nekoliko peći ili ognjišta ili i ognjište i peć (K2 na Vinči).

Zaključak

U razmatranju pitanja arhitektonskih inovacija i značajnih promena u tehnici gradnje tokom mlađe faze vinčanske kulture moguće je izdvojiti uočljivu promenu koja se pre svega odnosi na veličinu kuće. Tokom evolucije vinčanskih naselja (ovo se najbolje može videti na samoj Vinči) one postaju znatno veće. Poređenja radi, najčešća površina kuće u fazi Vinča-Tordoš 1 je oko 25 m², dok pred kraj faze Vinča-Pločnik ona ide i do preko 200 m² (!). Da bi vinčanski neimari ovo mogli da postignu, bilo je neophodno da ovladaju složenijim tehnikama gradnje, koja podrazumeva i konstrukciju podužne horizontalne grede – slemena krova. Ova promena u nosačima krova je uočljiva, jer se, u starijoj fazi kada su dimenzije kuća manje, nosači u vidu centralnih stubova ne postoje – već su to sami spoljni zidovi. Takođe, bilo je neophodno obezbediti i dodatne podupirače, koji su često nosili pregradne zidove ukoliko ih je bilo.

Tehnika gradnje poda je svakako pre bila uslovljena prirodnim resursima i direktnim okruženjem (šuma, planina, ravnica itd.), nego neimarском tradicijom.

Ako se govori o organizaciji naselja, može se reći da je reljef jedan od faktora koji je uslovljavaju. Valač i Petnica pokazuju sličnost zbog izražene inventivnosti u rešavanju problema prostora i uslova terena – smeštanjem naselja na izgrađene (Valač) i prirodne terase (Petnica).

Objekti u naselju takođe su se prilagođavali terenu, tj. njegovoj raščlanjenosti, nagibu, pedološkim, kao i mikroklimatskim odlikama. To se uočava u orijentaciji kuća, s tim da je jedna veoma česta: severozapad-jugoistok. Na taj način je jedna od podužnih strana tokom dana bila više

osunčana (južna), pa se može pretpostavljati postojanje prozora ili ulaza upravo sa te strane. Međutim, teško da se takvo orijentisanje kuća ponavlja u različitim krajevima zbog iste mikro-klime. Time se otvara pitanje eventualnih tradicijskih korena u orijentisanju kuća. Izuzetke u ovoj „pravilnosti“ čine Petnica i Jakovo (istok-zapad), kao i mlađi horizont Petnice i Čučuge (severozapad-jugoistok).

Opšte odlike neolitske arhitekture valjevskog kraja se u znatnoj meri uklapaju u postojeću šemu koja se tiče arhitekture poznog neolita (izgradnja zidova, poda, postojanje centralnih stubova), ali postoje i izvesna odstupanja, na primer orijentacija kuća.

Arhitektura finalnog neolita, odvojena od konteksta ostalih elemenata neophodnih za razumevanje promena do kojih je dolazilo tokom perioda od oko 600 godina (koliko obuhvata faza Vinča-Pločnik), teško može ukazivati na radikalne i velike promene. Ono što se dešavalo u tom periodu u neolitskom društvu ostavljalo je otisak na globalno rešenje koncepta stana ili celog naselja, ali se te promene daleko teže uočavaju u periodu od pedeset do sto godina, gde bi na primer analiza keramičkih, kamenih, koštanih i drugih nalaza dala preciznije i potpunije podatke o životu.

Literatura

- [1] Anđelković-Despotović, Z. 1992. Arheološka iskopavanja neolitskog lokaliteta Ilića Brdo u selu Čučuge. *Zbornik Narodnog Muzeja*, XIV-A: 93-102.
- [2] Brukner, B. 1987. Novi prilozi proučavanju formiranja neolitskih i eneolitskih naselja u jugoslovenskom podunavlju. *Materijali*, 14: 47-52.
- [3] Brukner, B. 1980. Naselje vinčanske grupe na Gomolavi (neolitski i ranoeneolitski sloj). *Rad vojvodanskih muzeja*, 26: 5-55.
- [4] Brukner, B. 1965. Neolitski i ranoeneolitski sloj na Gomolavi. *Rad vojvodanskih muzeja*, 14.
- [5] Brukner, B. 1962. Praistorijsko naselje na potesu Beletinci kod Obreža. *Rad vojvodanskih muzeja*, 11: 89-122.
- [6] Brukner, B. 1972. Gomolava, Hrtkovci, Ruma – višeslojno nalazište. *Arheološki pregled*, 14.
- [7] Brukner, B. 1973. Gomolava, Hrtkovci, Ruma – višeslojno nalazište. *Arheološki pregled*, 15.
- [8] Brukner, B. 1974. Gomolava, Hrtkovci, Ruma – višeslojno nalazište. *Arheološki pregled* 16.
- [9] Galović, R. 1959. *Predionica- neolitsko naselje kod Prištine*. Priština: Muzej Kosova i Metohije.
- [10]

Garašanin, D. i Garašanin, M. 1979. *Supska „Stublina – pristorijsko naselje vinčanske grupe*. Beograd: Narodni muzej.

- [11] Garašanin, M. i Garašanin, D. 1953. Zapadna Srbija u doba prvobitne istorije. *Arheološki spomenici i nalazišta u Srbiji – zapadna Srbija*. Beograd: SAN
- [12] Garašanin, M. i Garašanin, D. 1958. O poreklu i hronologiji balkanskog neolita. *Starinar* (n. s.), 7-8
- [13] Garašanin, M. i Garašanin, D. 1955. Neolitsko naselje u Žarkovu. *Starinar* (n. s.), 3-4:
- [14] Glišić, J. 1962-63. Stratigrafija naselja vinčanske grupe u Predionici kod Prištine. *Glasnik muzeja Kosova i Metohije*, VII-VIII:
- [15] Glišić, J. i Jovanović, B. 1961. Neolitsko naselje na Kormadinu kod Jakova. *Starinar* (n.s.), XI.
- [16] Grbić, M. 1958. Prestanak neolita u Srbiji i susedne veze i paralele. *Izsledovanja na čast na alad d / Dečev*. Sofija: Bugarska akademija***
- [17] Grbić, M. 1965. Geografski položaj pristorijskih naselja u Srbiji. *Saopštenja*
- [18] Jež, Ž. 1985. Pregled neolitskih i eneolitskih kultura gornje Kolubare. *Istraživanja*, 2: 43-57. Valjevo: Narodni muzej/Istraživačka stanica Petnica
- [19] Jovanović, B. 1961. Stratigrafija naselja vinčanske grupe kod Kosovske Mitrovice. *Glasnik muzeja Kosova i Metohije*, VI
- [20] Jovanović, B. 1965-66. Gomolava – iskopavanja. *Rad vojvodanskih muzeja*, 14.
- [21] Jovanović, B. i Glišić, J. 1961. Fafos II, Kosovska Mitrovica – naselje vinčanske kulture. *Arheološki pregled*, 3:
- [22] Korošec, J., Benac, A., Garašanin, M. i Garašanin, D. 1951. Oko „problematike Vinče. *Glasnik Zemaljskog muzeja*.
- [23] Mc Pheron, A. and Srejović, D. (ur.) 1988. *Divostin and the Neolithic of Central Serbia*. Kragujevac/Pittsburg: University of Pittsburg / N. muzej.
- [24] Petrović, J. 1984. *Gomolava*. Novi Sad: Muzej Vojvodine
- [25] Petrović, J. 1992. Arhitektura kuće 4 na Gomolavi: naselje mlađe vincanske kulture. *Rad vojvodanskih muzeja*, 34.
- [26] Stalio, B. 1968. Naselje i stan neolitskog perioda. U: *Neolit centralnog Balkana*. Beograd: Narodni muzej.
- [27] Tasić, N. 1957. Praistorijsko naselje kod Valača. *Glasnik muzeja Kosova i Metohije*, II: 9-56.
- [28] Tasić, N. 1960. Završna istraživanja na praistorijskom naselju kod Valača. *Glasnik muzeja Kosova i Metohije*, IV-V: 11-82.
- [29] Tasić, N., Srejović, D., Stojanović, B. 1990. *Vinča – centar neolitske kulture u Podunavlju*. Beograd: Centar za arheološka istraživanja Filozofskog fakulteta.
- [30]

Zotović, M. 1988. Osnove eneolitskog razvoja u jugozapadnoj Srbiji.
Užički zbornik 17.

Jovanka Stevanović and Bojana Mihaljević

Dwelling Architecture of the Vinča-Pločnik Phase in the Region of Valjevo

The paper presents a comparative study of the dwelling architecture during the later phase of Neolithic Vinča culture. We analysed data concerning the architectural elements collected during the excavations of the settlements in NW Serbia (Petnica, Balinović, Čučuge). On the basis of this analysis, we argue a possible connection between these elements and the tradition formed during the long period of Vinča culture life.

Comparing different elements relevant for interpretation of the Late Neolithic architecture (decision-making about place, size, orientation, and internal structure of dwellings), an attempt was made to determine the regularity in building technics which did not depend directly upon the settlement environment. Great similarities were noticed regarding building technics, a material chosen, as well as practical realization of objects statics.

These results supported a hypothesis about the strong architectural tradition of the above mentioned homogenous human population of the Vinča culture.

